

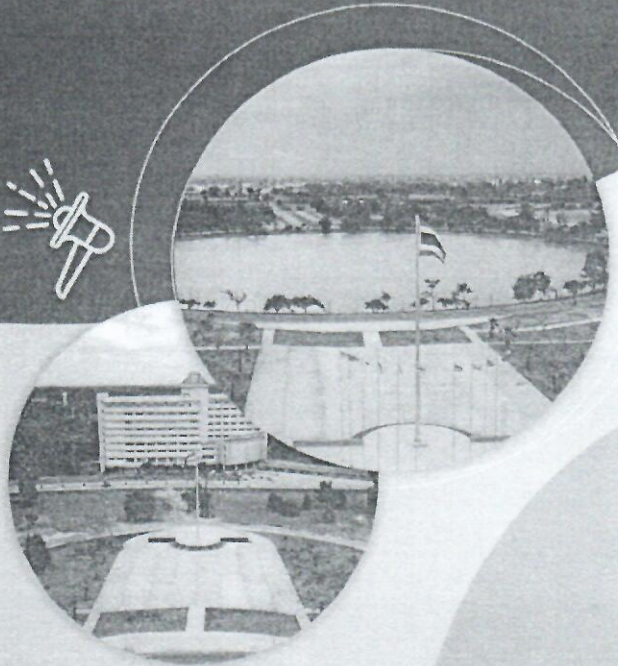

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ
และนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ครั้งที่ 2
“นวัตกรรมสร้างสรรค์ ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

29 พฤษภาคม 2563 ณ อาคารเฉลิมพระเกียรติ

ถก พระบาท 5 ธันวาคม 2560

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

The 2nd Roi Et Rajabhat University National
Graduate Research Conference 2020
(RERU NGRC) : Creative Innovation on the King's
Philosophy for Sustainable Development

www.reru.ac.th

	หน้า
บทความกลุ่มศึกษาศาสตร์ (Education) (ต่อ)	
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ศิลปะภาพพิมพ์ด้วยเทคนิคโคโรกราฟ โดยบูรณาการโครงการงานร่วมกับการเล่าเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 <i>สุนันท์ สันคำ¹, สมาน เอกพิมพ์² และ ทิพย์วัฒน์ พันธะศรี³</i>	680
การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดของโพลยา ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 <i>อมิตา หลุมนา¹, ณัฐชัย จันทชุม² และ ธัญญลักษณ์ เขจรภักดิ์³</i>	689
การพัฒนาความสามารถการเขียนคำยาภาษาไทย โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิค CIRC กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 <i>นัททร แก่นแก้ว¹, ประสพสุข อุทธิเดช² และ ภูษิต บุญทองเถิง³</i>	670
พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการคูณ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี คอนสตรัคติวิสต์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 <i>กุลิสรา ชุนราช¹, รติติกาล สารกอง² และ ปิยะธิดา ปัญญา³</i>	679
พัฒนาคุณภาพจิตของนักศึกษาปริญญาตรี โดยประยุกต์ใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบเสริมสร้างจิตเคารพ นับถือสู่ความเป็นพลเมือง ในรายวิชาทักษะชีวิต <i>กัญญาวดี แสงงาม¹ และ จิตรารักษ์ วงศ์คำจันทร์²</i>	688
บทความกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Humanities and Social Sciences)	
ครุฑ : คุณลักษณะแห่งผู้นำ <i>คาราวรรณ เกตวิไล¹</i>	697
บทความกลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology)	
การเตรียมมิโอมที่บรรจุแตรนส้อออกซีเรสเวอร์ราทอล <i>จิระวุฒิ ใจมั่น¹, วรินทร์ ชวศิริ² และ บุรพล สิงห์นา³</i>	707

ครุฑ : คุณลักษณะแห่งผู้นำ

GARUDA : CHARACTERISTICS OF LEADERS

คาราวรรณ เกศวสิทธิ์¹

Darawan Ketawalha¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้นำของครุฑ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ นำเสนอผลโดยการพรรณนาวิเคราะห์จากเรื่องราวของครุฑในตำนานอื่นดูตามกรอบแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ คือ ทฤษฎีผู้ยิ่งใหญ่และทฤษฎีคุณลักษณะ โดยนำหลักทฤษฎีมาประยุกต์และจำแนกคุณลักษณะของผู้นำที่ดี ได้แก่ 1. คุณลักษณะพิเศษด้านร่างกาย 2. คุณลักษณะพิเศษด้านบุคลิกภาพ 3. คุณลักษณะพิเศษส่วนตัว 4. คุณลักษณะพิเศษด้านสังคม 5. คุณลักษณะพิเศษด้านอื่นๆ

ผลการวิจัยพบว่า ครุฑมีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำดังนี้ 1. คุณลักษณะพิเศษด้านร่างกาย มีกำเนิดที่โดดเด่นแตกต่างจากบุคคลอื่น และมีร่างกายที่ยิ่งใหญ่ ส่างงามน่าเกรงขาม 2. คุณลักษณะพิเศษด้านบุคลิกภาพ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ช่างสังเกต สนใจใคร่รู้ 3. คุณลักษณะพิเศษส่วนตัว มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด กล้าหาญ อดทน อ่อนน้อมถ่อมตน มุ่งมั่นในการทำงาน รักษาคำสัตย์ 4. คุณลักษณะพิเศษด้านสังคม พบว่ามีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีความสามารถในการสื่อสารที่ดี เข้าถึงจิตใจผู้อื่น 5. คุณลักษณะพิเศษด้านอื่นๆ ครุฑเป็นผู้มีคุณธรรม รู้จักข่มใจ มีเมตตา มีความละเอียด

คำสำคัญ : ครุฑ, ผู้นำ, คุณลักษณะผู้นำ

Abstract

The objectives of this research were 1. To study the characteristics of the leader of Garuda This research is a qualitative research. Presented by the portrayal of the story of Garuda in Hindu mythology based on theories of leadership theory were The Great Man Approach and The Trait Approach by applying the theory and classifying the characteristics of good leaders, including: 1. Special physical characteristics 2. Special characteristics of personality 3. Personal special features 4. Special social features 5. Other special features: Garuda is a virtuous, intolerant, kind, shameful person.

The results of the research showed that Garuda has the following characteristics of leadership:

1. Special physical features: Having a distinctive origin different from others And has a great body Formidable.
2. Special characteristics of personality: Believe in yourself, observant, curious 3. Personal special features: Intelligence, courage, patience, humble commitment to work, keeping faith 4. Special social features: Having good interactions with others, Have good communication ability, Reach the hearts of others
5. Other special characteristics: Garuda is a morally, well-known restraint.

Keywords : Garuda, Leader, Leader Characteristics

¹คาราวรรณ เกศวสิทธิ์ อาจารย์สาขาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี อีเมล : kru.nid@hotmail.com

¹Darawan Ketawalha, Thai language branch, Faculty of Liberal Arts, Bangkokthonburi University, Email : kru.nid@hotmail.com

บทนำ

ความเชื่อเรื่องครุฑปรากฏในประเทศไทยมาเป็นระยะเวลายาวนาน นับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยซึ่งมีรูปครุฑเป็นเครื่องประดับตามปูชนียสถานต่างๆ และมีการสร้างรูปครุฑทำเป็นสัญลักษณ์สำคัญเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากประเทศไทยได้รับอิทธิพลความเชื่อเรื่องลัทธิเทวราชจากอินเดียตามตำนานฮินดู ซึ่งถือว่าพระมหากษัตริย์คือพระนารายณ์อวตารมีพญาครุฑผู้มีฤทธิ์มากเป็นพาหนะ ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าในประเทศไทยมีครุฑปรากฏเป็นสัญลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ เช่น ดวงตราหรือพระราชนิพนธ์ประจำพระองค์ ธงแทนพระองค์พระมหากษัตริย์ ตลอดจนในหนังสือราชการแผ่นดิน ส่วนราชการต่างๆ ซึ่งการใช้สัญลักษณ์ครุฑนี้เชื่อมโยงด้วยคติความเชื่อของคนไทยมาเป็นระยะเวลายาวนานอันแสดงถึงสิทธิอำนาจแห่งองค์พระมหากษัตริย์ในฐานะทรงเป็นผู้นำของประเทศ

เรื่องราวของครุฑที่ปรากฏในตำนานฮินดูนับว่ามีความน่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากครุฑเป็นสัตว์กึ่งเทพที่ถือกำเนิดขึ้นมาอย่างแปลกประหลาดพร้อมกับลักษณะความเป็นผู้นำและพลังอำนาจมหาศาล คนไทยมีความเชื่อเรื่องอำนาจของพญาครุฑตามตำนานฮินดูว่าพญาครุฑมีฤทธิ์และอำนาจดลบันดาลสิ่งต่างๆ เช่น เป็นสื่อนำความเจริญรุ่งเรืองและยศถาบรรดาศักดิ์มาสู่ชีวิตหน้าที่การงาน ช่วยปกป้องคุ้มครอง ป้องกันภัย สามารถลบล้างอาถรรพ์และคุณไสย ภูตผีปีศาจเกรงกลัว เพราะเกรงตะบะบารมีขององค์พญาครุฑ ซึ่งจากความเชื่อนี้ก่อให้เกิดพิธีกรรมบูชาพญาครุฑของคนไทยมาจนถึงปัจจุบัน

เรื่องราวของครุฑจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาอย่างยิ่ง นอกเหนือจากความเชื่อในเรื่องอำนาจความศักดิ์สิทธิ์ ครุฑเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงสิทธิอำนาจของผู้นำที่ยิ่งใหญ่ ครุฑจึงนับเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นที่นำศึกษาว่าเป็นเพราะเหตุใด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องราวของครุฑในแง่ของคุณลักษณะความเป็นผู้นำ ประกอบกับผู้วิจัยพบว่างานวิจัยเกี่ยวกับครุฑมีจำนวนน้อย และส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับครุฑในแง่คุณค่าด้านศิลปกรรม แต่ยังไม่พบว่ามีการศึกษาเรื่องราวของครุฑในแง่ของคุณลักษณะของผู้นำเลย การศึกษาเรื่องราวของครุฑในด้านนี้จึงจะเป็นแบบอย่างของการเรียนรู้คุณลักษณะผู้นำที่ดีและสามารถนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมยุคปัจจุบันได้ โดยผู้วิจัยได้นำหลักทฤษฎีภาวะผู้นำทฤษฎีผู้ยิ่งใหญ่และทฤษฎีคุณลักษณะมาประยุกต์และจำแนกคุณลักษณะของผู้นำที่ดีโดยวิเคราะห์คุณลักษณะของพญาครุฑตามตำนานฮินดู ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจและสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมไทยได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้นำของครุฑ

กรอบแนวคิด

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษากรอบแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ คือ ทฤษฎีผู้ยิ่งใหญ่(The Great Man) ตามแนวคิดของนักทฤษฎี ได้แก่ William James (1880), Galton's (1869), Woods (1913), Wiggam (1931), Dowd (1936) และ Jennings (1960) ซึ่งทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า ผู้นำมีลักษณะพิเศษบางประการเหนือกว่า หรือมากกว่าผู้ตาม ลักษณะพิเศษเหล่านี้ จะรวมถึงพลังกายพลังสมอง และพลังศีลธรรมที่สืบเนื่องมาจากพันธุกรรม หรือการแต่งงานตลอดจนสภาพแวดล้อม และทฤษฎีคุณลักษณะ (The Trait Approach) ตามแนวคิดของนักทฤษฎี ได้แก่ L.L.Bernard (1926), W.V.Bingham (1927), Otead (1929) และ W.O.Jenkins(1947) ซึ่งทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่า ผู้ที่จะเป็นผู้นำได้นั้นต้องมีคุณลักษณะ บุคลิกภาพพิเศษกว่าคนทั่วไป ได้แก่ ความเฉลียวฉลาด มีความกล้าหาญ มีความวิริย มีภาวะกระตือรือร้น มีลักษณะท่าทางดี สง่างาม เลื่อมใส มีความยุติธรรม เป็นต้น โดยผู้วิจัยได้นำหลักทฤษฎีมาประยุกต์และจำแนกคุณลักษณะของผู้นำที่ดี อันได้แก่ 1. คุณลักษณะพิเศษด้านร่างกาย 2. คุณลักษณะพิเศษด้านบุคลิกภาพ 3. คุณลักษณะพิเศษส่วนตัว 4. คุณลักษณะพิเศษด้านสังคม 5. คุณลักษณะพิเศษด้านอื่นๆ โดยศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะผู้นำของครุฑจากตำนานฮินดู

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้
  - ศึกษาเอกสาร ตำนาน เรื่องราว ที่เกี่ยวข้องกับครุฑตามตำนานฮินดู
  - ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - ศึกษาแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ
  - วิเคราะห์ข้อมูล และเรียบเรียง ตามกรอบของวัตถุประสงค์
  - สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ
  - นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
  - ศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย ตำนาน แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ รวมถึงสื่อออนไลน์ต่างๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ยมโดย เพ็ญพกา (2521 : 4-9) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ครุฑและนาคในวรรณคดีสันสกฤตและบาลี ไว้ว่า วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้เพื่อจะศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องครุฑและนาคในวรรณคดีสันสกฤตและบาลี เป็นการรวบรวม ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องครุฑและนาค ในแง่ต่างๆ จากวรรณคดีสันสกฤต อาทิ มหาภารตะและคัมภีร์ปุราณะฉบับต่างๆ และจากวรรณคดีบาลี ได้แก่ พระไตรปิฎกและชาดกภูกุฎฎา เนื้อหาของวิทยานิพนธ์แบ่งออกเป็น 4 บท บทแรกเป็นบทนำซึ่งกล่าวถึงหัวข้อวิทยานิพนธ์ตลอดจนวิธีดำเนินการวิจัย บทที่ 2 ว่าด้วยเรื่องครุฑในวรรณคดีสันสกฤตและบาลีในด้านกำเนิด ที่อยู่ บทบาทและลักษณะของครุฑและการเปรียบเทียบกับครุฑในวรรณคดีสันสกฤตและบาลี บทที่ 3 ว่าด้วยเรื่องของนาคในวรรณคดีสันสกฤตและบาลีในด้านกำเนิดที่อยู่ และความสัมพันธ์ระหว่างครุฑกับนาค บทที่ 4 เป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะ ผลของการวิจัยทำให้ทราบว่าแม้ครุฑและนาคในวรรณคดีสันสกฤตจะมีกำเนิดจากพระผู้เป็นเจ้าองค์เดียวกัน คือ พระกฤษณะประชาบดี แต่ทั้งสองฝ่ายก็เป็นปฏิปักษ์ต่อกันเพราะเป็นลูกต่างมารดา ครุฑได้พรจากพระวิษณุให้เสพนาคเป็นภิกษาหารได้ยกเว้นนาคเพียงบางตัว ส่วนคิตของปรัชญาพุทธศาสนาเชื่อว่ากรรมแห่งครุฑและนาคเป็นเครื่องกำหนดให้ทั้งสองฝ่ายเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน และเป็นที่ยอมรับกันว่านาคเป็นอาหารของครุฑตามลักษณะธรรมชาติ แต่บางคราวครุฑและนาคก็เป็นมิตรต่อกันเมื่อเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า โดยที่เรื่องครุฑและนาคของอินเดียเข้ามามีอิทธิพลอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมไทยในด้านต่าง ๆ อยู่มา โดยเฉพาอย่างยิ่งในด้านศิลปกรรมไทยเราจะเห็นภาพครุฑและนาคในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในจิตรกรรม ประติมากรรมและสถาปัตยกรรม การศึกษาเรื่องครุฑและนาคในวรรณคดีสันสกฤตและบาลีจึงช่วยขยายความรู้ทางวัฒนธรรมของอินเดียให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และช่วยขยายความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมไทยส่วนหนึ่งอีกด้วย

ธิดา มิตรกุล (2527 : ๗-8) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง คติเรื่องครุฑจากศิลปกรรมแบบเขมรในประเทศไทย ว่าคติเรื่องครุฑจากศิลปกรรมแบบเขมรในประเทศไทยที่ได้ เก็บรักษาและจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค 7 แห่ง และ ศาสนสถาน 5 แห่ง เป็นการค้นคว้าถึงคติเรื่องครุฑและบทบาทของครุฑที่ปรากฏในวรรณคดี ภาษาสันสกฤตและวรรณคดีภาษาบาลี ซึ่งได้นำมาเป็นโครงเรื่องประกอบแนวความคิดในการสร้าง รูปแบบศิลปกรรมที่เกี่ยวกับรูปครุฑในศิลปกรรมแบบเขมรในประเทศไทย เนื้อหาของวิทยานิพนธ์แบ่งออกเป็น 5 บท บทที่ 1 เป็นบทนำ กล่าวถึงความหมาย และความสำคัญของการศึกษา ความมุ่งหมายและขอบเขตในการวิจัย ตลอดจนรายละเอียดเกี่ยวกับ วิธีดำเนินการวิจัย บทที่ 2 กล่าวถึงคติความเชื่อเกี่ยวกับครุฑโดยทั่วไปและคติเรื่องครุฑใน วรรณคดีภาษาสันสกฤตและวรรณคดีภาษาบาลี บทที่ 3 เป็นการกล่าวถึงแนวความคิดและรูปแบบ ศิลปกรรมรูปครุฑที่ปรากฏในศิลปอินเดียและศิลปเขมร บทที่ 4 กล่าวถึงศิลปกรรมรูปครุฑที่ ปรากฏในศิลปกรรมแบบเขมรในประเทศไทยและการกำหนดอายุ บทที่ 5 เป็นบทสรุปและข้อ เสนอแนะ ผลของการศึกษาทำให้ทราบว่า คติเรื่องครุฑ

จากศิลปกรรมแบบเขมรในประเทศไทยนั้น ประกอบด้วยคติดั้งเดิมเกี่ยวกับครุฑซึ่งเกิดจากลักษณะโดยธรรมชาติของนกที่กินงูเป็นอาหาร มนุษย์ได้อาณาความคิดนี้มาสร้างเป็นเรื่องราวขึ้นในวรรณคดีมหากาพย์มหากาพย์ในรูปของ ครุฑที่เป็นศัตรูกับนาค และได้สืบทอดมาแสดงเป็นรูปแบบทางศิลปะในรูปของครุฑยุคขนาด คติ เกี่ยวกับครุฑและนาคนี้เป็นคติแรกที่ปรากฏในศิลปกรรมแบบเขมรในประเทศไทยซึ่งรับรูปแบบ ทางศิลปะต่อเนื่องมาจากศิลปะเขมรในราวพุทธศตวรรษที่ 12 และมีสืบทอดมาโดยตลอด ในราวประมาณพุทธศตวรรษที่ 15 ปรากฏคติเกี่ยวกับพระวิษณุในศิลปกรรมแบบเขมร ในประเทศไทยในฐานะของครุฑพาหนะ ซึ่งรับคติและรูปแบบโดยตรงมาจากศิลปะเขมร ตามแนว ของวรรณคดีภาษาสันสกฤตที่เนื่องในศาสนาพราหมณ์ ลัทธิไวษณพิกาย และมีสืบทอดมาโดยตลอด เช่นกัน ในราวพุทธศตวรรษที่ 16-17 ปรากฏมีรูปครุฑแบกขึ้นในงานศิลปกรรมซึ่งแสดงความหมายในด้านสัญลักษณ์ คือ การเป็นสัญลักษณ์ของสวรรค์ และการเป็นผู้พิทักษ์ศาสนสถาน คติ และรูปแบบนี้มิได้รับโดยตรงมาจากศิลปะเขมรแต่เป็นรูปแบบและคติที่สัมพันธ์กัน นอกจากนี้ ยังมีคติเกี่ยวกับครุฑปรากฏขึ้นอีกครั้งหนึ่ง คือ คติที่แสดงว่า ช้างเป็นอาหารของครุฑ โดย แสดงในรูปครุฑจับช้าง เป็นการนำเรื่องราวของครุฑที่ปรากฏในวรรณคดีภาษาสันสกฤตมาดัดแปลงใช้ตามความถนัดของช่าง ในราวพุทธศตวรรษที่ 17-18 คติเกี่ยวกับพระวิษณุแสดงในรูปแบบของครุฑหรือครุฑ ยอดธงปรากฏขึ้นอย่างแพร่หลาย โดยแสดงความหมายทางด้านสัญลักษณ์แทนพระวิษณุและลัทธิ ไวษณพิกาย รับโดยตรงมาจากศิลปะเขมรแบบนครวัดและบายน เป็นไปตามคติที่เกิดขึ้นจาก วรรณคดีภาษาสันสกฤตที่เนื่องในศาสนาพราหมณ์ ลัทธิไวษณพิกาย

พระสมพร สมจิตโต (เอ็กรัมย์) (2557 : 52) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ศึกษาคติความเชื่อเกี่ยวกับครุฑในลัทธิวิทูทศาสนาเถรวาท มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาความเชื่อและความเป็นมาของครุฑ 2. เพื่อศึกษาความเชื่อและบทบาทของครุฑในพุทธศาสนาเถรวาท 3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อเกี่ยวกับครุฑในสังคมไทย จากผลการศึกษาพบว่าครุฑนั้นมีปรากฏทั้งในศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนา คติความเชื่อเกี่ยวกับครุฑในศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูมีปรากฏเด่นชัดในยุคมหากาพย์ โดยเฉพาะการแสดงเรื่องราวโดยละเอียดในมหากาพย์มหากาพย์ ครุฑเป็นสัตว์พันทางที่เป็นกึ่งเทพเจ้า กึ่งมนุษย์และกึ่งสัตว์ (นก) ที่เป็นนักรบผู้กล้าหาญและเป็นผู้รับใช้อันดับหนึ่งของพระวิษณุเทพเจ้า ครุฑในทางพุทธศาสนาเถรวาท จัดเป็นเทวดาชั้นล่างประเภทหนึ่งภายใต้การปกครองของท้าววิรุฬหก ผู้ปกครองสวรรค์ชั้น จาคุมหาราชาด้านทิศใต้ครุฑที่เป็นหัวหน้านั้นจะมีขนสีทองมีเครื่องประดับเหมือนเทพบุตรและเทพธิดา มีชีวิตอยู่เหมือนเทวดาสังคมไทยนั้นมีความเชื่อเรื่องครุฑมาตั้งแต่สมัยโบราณจะเห็นได้จากงานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม และนาฏศิลป์เหล่านี้ล้วนมีการประดับด้วยครุฑพระมหากษัตริย์เสมือนพระนารายณ์อวตารลงมา ทำให้ครุฑซึ่งเป็นพาหนะของพระนารายณ์ถูกนำมาเป็นสัญลักษณ์แทนอำนาจของพระมหากษัตริย์ โดยมีภรณ์นำรูปครุฑมาประดับเครื่องราชูปโภคและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ เช่น ตราประทับหนังสือราชการ ดวงตราหรือพระราชลัญจกรประจำพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

ปุ่นนุช หวังดำรงทรัพย์ (2552 : 4) ศึกษาวิจัยเรื่อง การประดับครุฑที่ปรากฏในสมัยอยุธยา ได้กล่าวถึงที่มาของความเชื่อเรื่องครุฑที่แพร่หลายสู่ดินแดนที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดียว่า ครุฑมาจากความเชื่อแบบดั้งเดิม ในการบูชาขนาดใหญ่ที่เปรียบเสมือนพระอาทิตย์ ครุฑยุคแรกอาจมาจากความคิดแนวธรรมชาติของสัตว์ปีกที่มักจับกินสัตว์เลื้อยคลานเป็นอาหาร ธรรมชาตินี้ หล่อหลอมให้เกิดความเชื่ออันศักดิ์สิทธิ์ของชาวอินเดียที่นับถือครุฑ และการเอ่ยนามของครุฑจะทำให้ปลอดภัยจากสัตว์เลื้อยคลานมีพิษ เช่น งู

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากหอสมุดและสื่อออนไลน์ต่างๆ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ครุฑ : คุณลักษณะแห่งผู้นำ จากเรื่องราวของครุฑในด้านานฮินดูตามกรอบแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ คือ ทฤษฎีผู้ยิ่งใหญ่และทฤษฎีคุณลักษณะพบว่า ครุฑมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ตั้งไว้ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่

1. คุณลักษณะพิเศษด้านร่างกาย

จากเรื่องราวการกำเนิดของครุฑในด้านานฮินดูพบว่า ครุฑถือกำเนิดมาจากมีร่างกายใหญ่โตแสงสว่างรุ่งโรจน์ทำให้เหล่าเทพเจ้าเฝ้าว่าท่านคือพระอัครมุนีต่างหากเกินครุฑ เพราะพญาครุฑมีลักษณะแตกต่างจากหอยเทพอื่นๆ มีจะงอยปากและมีปีกเหมือนนก หน้าขาว ปีกแดง ลำตัวเป็นสีทอง เหมือนพญาอินทรี ร่างกายแขนขาเหมือนมนุษย์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะพิเศษโดดเด่นเหนือบุคคลอื่น

2. คุณลักษณะพิเศษด้านบุคลิกภาพ

ครุฑมีคุณลักษณะพิเศษด้านบุคลิกภาพคือ

มีความเชื่อมั่นในตนเอง พญาครุฑมีความเชื่อมั่นในตนเองว่าเป็นผู้มีพลัง มีอำนาจมากที่จะสามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ เช่น พญาครุฑได้ตอบพระอินทร์ว่า “ข้าพเจ้ามีอำนาจจะทำสิ่งใดได้ตามปรารถนาทุกสิ่งแล้วก็จริง แต่ถ้าท่านมีกรณจะให้พรข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็จะขอรับเอาด้วยความเคารพ..”

มีความสง่างามน่าเกรงขาม ด้วยร่างกายที่ใหญ่โตและมีลักษณะโดดเด่นพิเศษแต่กำเนิด ส่งผลให้ครุฑมีบุคลิกภาพที่ดูสง่างาม น่าเกรงขาม แสดงถึงความเป็นผู้มีบุญบารมี เป็นที่น่าเกรงขามต่อทุกคนที่ได้พบเห็น

มีความช่างสังเกตใคร่รู้และแสวงหาคำตอบ เช่น เพราะเหตุใดมารดาและตนจึงต้องคอยรับใช้ช่างกัทรุและพวกนาคเสมอ เมื่อทราบแล้วก็คิดหาหนทางแก้ไขปัญหา

3. คุณลักษณะพิเศษส่วนตัว

มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด สามารถใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ดี เช่น เมื่อพญาครุฑบินไปถึงพระกัศยปผู้เป็นบิดาซึ่งสถิตเป็นดาวในภวภาค พระบิดาชี้ทางให้ไปหาอาหารที่ทะเลสาบแห่งหนึ่ง ซึ่งพญาครุฑไปก็พบเข้ากับช้างกำลังต่อสู้กัน เต้านั้นตัวยาว 80 โยชน์ ข้างตัวยาว 160 โยชน์ พญาครุฑตีบเต้าด้วยตีนหนึ่ง ข้างอีกตีนหนึ่งแล้วก็ไปจับต้นไม้สูง 800 โยชน์ แคนต้นไม้ท่อน้ำหนักไม่ไหวก็งัดกิ่งและบังเอิญบนคำคบไม้มีนันทราพรมณ์คนรูปร่างประหลาดกับบุชายอยู่หลายพันคน พญาครุฑเกรงว่าพราหมณ์จะเป็นอันตรายจึงคาบกิ่งไม้ที่พราหมณ์ประชุมอยู่นั้นด้วยปาก คงถือข้างและเต้าไว้ด้วยตีน และบินไปถึงภูเขาแห่งหนึ่งไกลถิ่นมนุษย์ วางกิ่งไม้ลงโดยดีจึงกินเต้าและข้างโดยสะดวก หรือเมื่อคราที่พระอินทร์เกรงว่าการที่ครุฑจะนำน้ำอมฤตไปให้พญานาคอาจเป็นเหตุให้เหล่าคคกลับมาเป็นศัตรูปองร้ายต่อพระองค์ พญาครุฑก็ออกอุบายในการแก้ปัญหาให้แก่พระอินทร์ซึ่งมาเป็นมิตรว่า “ข้าพเจ้าจำต้องนำน้ำอมฤตนี้ไปให้แก่ผู้รักษาความสัตย์ แต่ไม่จำเป็นจะต้องให้นาคได้กินอมฤตนี้ เชิญท่านตามข้าพเจ้ามา และเมื่อข้าพเจ้าวางอมฤตลงให้นาคแล้ว ท่านจงหนีกลับไปที่เสียอย่าให้นาคได้เห็นถูกต้องได้

มีความกล้าหาญ พญาครุฑใช้ความกล้าหาญพร้อมกับสติปัญญาอันชาญฉลาดในการเข้าไปเอาน้ำอมฤตที่เก็บน้ำอมฤตนั้นเป็นเพลิงล้อมรอบและมีเปลวร้อนประหนึ่งจะไหม้ดวงอาทิตย์ พญาครุฑก็จำแลงกายให้ใหญ่มีปากถึงแปดพันหนึ่งร้อยปาก แล้วบินไปอมน้ำในแม่น้ำมาดับไฟที่ล้อมน้ำอมฤตไว้ เมื่อดับไฟแล้วก็พบจักรซึ่งคนสุดท้ายที่เปรียบหมนมมิได้หยุดยอมจะตัดกายผู้ที่พยายามจะลักน้ำอมฤตให้ขาดแลมีตาอันไม่กระพริบ ผู้ใดเข้าไปให้นาคทั้งสองเห็นด้วยดาวย่อมเสียชีวิตทันทีพญาครุฑก็แปลงกายเป็นนกตัวเล็กที่สุดแล้วใจนลตของซึ่งเห็นในจักรเข้าไปด้วยความเร็ว เมื่อลตพันจักรยังพบนาค 2 ตัวมีแสงเหมือนไฟ ลิ่นเหมือนเท้าแลบ พันพิษไฟออกจากปาก พญาครุฑก็กระพือปีกให้เกิดฝุ่นเข้าตานาคทั้งสองแล้วมีนาคเป็นท่อนเล็กท่อนน้อย

มีความอดทน จากเรื่องราวตามตำนานเมื่อนางกัณฑริได้ใช้ให้นางวินตาทอดนขาเข้าไปยังมหาสมุทรอีกฝั่งเพื่อชมธรรมชาติ และครุฑต้องพาวงกาคเข้ามาไปด้วย ครุฑต้องพานาคฝ่าแสงแดดอันร้อนแรงไป ครุฑเป็นผู้มีความอดทนสูงจนได้รับการยกย่องขนานนามว่า “ครุฑ” หมายถึงผู้แบกภาระอันหนัก

อ่อนน้อมถ่อมตน เมื่อคราได้พบพระอินทร์และต่อสู้กันกระทั่งวิฆเนศวรคู่พระหัตถ์แตกหักก็มีอาจเอาชนะครุฑได้ ร้องถึงพระวิฆณุต้องมาช่วยก็ไม่อาจโค่นพญาครุฑได้จึงตกลงสัญญาเป็นมิตรต่อกันโดยเวลานั่งพญาครุฑจะอยู่สูงกว่าพระวิฆณุ แต่ในเวลาเดินทางครุฑจะให้พระวิฆณุขี่ครุฑไป และพญาครุฑยังได้ยอมสลัดขนให้พระอินทร์ขนหนึ่งเพื่อแสดงความนับถือ

มุ่งมั่นในการทำงาน ครุฑมีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อปรารถนาให้มารดาหลุดพ้นความเป็นทาสโดยต้องไปเอาน้ำอมฤตมาได้ตัว น้ำอมฤตไม่ใช่ของหาง่าย เป็นของวิเศษที่กว่าจะทำสำเร็จต้องมีพิธีมาก แต่ครุฑมีความมุ่งมั่นและความพยายามที่จะนำมาให้ได้

รักษาคำสัตย์ ครุฑเป็นผู้รักษาคำสัตย์ในการนำน้ำอมฤตไปให้พญานาค

4. คุณลักษณะพิเศษด้านสังคม

มีคุณสมบัติที่ดีในการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ครุฑมีการสร้างความสัมพันธ์อันดี สร้างมิตรภาพกับบุคคลอื่น เช่น การผูกไมตรีกับพระอินทร์และพระนารายณ์

มีความสามารถในการสื่อสารที่ดี ใช้คำพูดที่ประนีประนอม อ่อนน้อมถ่อมตน เช่นที่พญาครุฑได้กล่าวต่อพระอินทร์ว่า “ท่านกับข้าพเจ้าจึงเป็นมิตรกันตามปรารถนาของท่าน ส่วนกำลังของข้าพเจ้านั้น การรอดตัวเป็นสิ่งซึ่งนักปราชญ์ย่อมติเตียน แต่เราทั้งสองเป็นผู้มีไมตรีต่อกันแล้ว ข้าพเจ้าจะบอกท่านตามตรงว่า ขนของข้าพเจ้าคนเดียวอาจยกโลกขึ้นได้” (ส.พลาชนีย, 2554, น.37)

เข้าถึงจิตใจผู้อื่น เช่น มีการใช้คำพูดที่อ่อนน้อมต่อผู้เป็นใหญ่เมื่อคราได้ต่อสู้กับพระอินทร์ จึงได้รับความเมตตาจากพระอินทร์และพระนารายณ์

5. คุณลักษณะพิเศษด้านอื่นๆ

ครุฑเป็นผู้มีคุณธรรม เช่น

รู้จักข่มใจ ไม่ยอมกลืนกินน้ำอมฤตที่มีโอกาส ทำให้พระนารายณ์ตรัสสรรเสริญครุฑ เมื่อคราที่ครุฑไปหามารดาเพื่อขอเสบียงไปกินกลางทาง มารดาสอนให้ไปเที่ยวหากินตามริมฝั่งมหาสมุทรแต่ถ้าขี้บมีให้กินพราหมณ์ ให้กินแต่ผู้ประกอบมิจฉาชีพ เช่น ชาวประมง ครุฑก็รับคำมารดาด้วยดี

มีเมตตา ครุฑมีเมตตาต่อสัตว์โดยยุติการจ้องเผลวจับพญานาคเป็นอาหาร ซึ่งเป็นเรื่องในพุทธศาสนาฝ่ายมหายานที่สอนให้มีเมตตากรวดต่อสัตว์

มีความละเอียด ครุฑยังมีความละเอียดเมื่อครั้งขีบตวาดหนะซึ่งเป็นวิฆเนศวรแปลงเป็นรูขอมพสุทให้ครุฑ เมื่อครุฑได้รู้ความจริงก็มีความละเอียดจะวิ่งเข้ากองไฟเพื่อล้างบาป

สรุปผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ครุฑ : คุณลักษณะแห่งผู้นำ จากเรื่องราวของครุฑในตำนานฮินดูตามกรอบแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ คือ ทฤษฎีผู้ยิ่งใหญ่และทฤษฎีคุณลักษณะ พบว่า ครุฑมีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำดังนี้ 1. คุณลักษณะพิเศษด้านร่างกาย มีกำเนิดที่โดดเด่นแตกต่างจากบุคคลอื่น และมีร่างกายที่ยิ่งใหญ่ สง่างาม น่าเกรงขาม 2. คุณลักษณะพิเศษด้านบุคลิกภาพ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ช่างสังเกต สนใจใคร่รู้ 3. คุณลักษณะพิเศษส่วนตัว มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด กล้าหาญ อดทน อ่อนน้อมถ่อมตน มุ่งมั่นในการทำงาน รักษาคำสัตย์ 4. คุณลักษณะพิเศษด้านสังคม พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีความสามารถในการสื่อสารที่ดี เข้าถึงจิตใจผู้อื่น 5. คุณลักษณะพิเศษด้านอื่นๆ ครุฑเป็นผู้มีคุณธรรม รู้จักข่มใจ, มีเมตตา, มีความละเอียด

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง **ครุฑ** : คุณลักษณะแห่งผู้นำ มีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะผู้นำของครุฑ สรุปลักษณะวิจัยตามกรอบวัตถุประสงค์ตามที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ คือ ทฤษฎีผู้ยิ่งใหญ่และทฤษฎีคุณลักษณะ โดยนำหลักทฤษฎีมาประยุกต์และจำแนกคุณลักษณะของผู้นำที่ดี พบว่า

1. คุณลักษณะพิเศษด้านร่างกาย ครุฑถือกำเนิดมามีร่างกายใหญ่โตแสงสว่างรุ่งโรจน์จนทำให้เทวดาเข้าใจว่าท่านคือพระอัครมเหสีต่างหากเกรงเพราะพญาครุฑมีลักษณะแตกต่างจากหอยเห็บอื่นๆ มีจะงอยปากและมีปีกเหมือนนกหน้าขาว ปีกแดง ลำตัวเป็นสีทอง เหมือนพญาอินทรี ร่างกายแขนขาเหมือนมนุษย์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะพิเศษโดดเด่นเหนือบุคคลอื่นสอดคล้องกับทฤษฎีผู้ยิ่งใหญ่ (The Great Man) ซึ่งเชื่อว่าผู้นำต้องมีลักษณะของความยิ่งใหญ่เสมอและเหนือกว่าบุคคลอื่น โดยมีลักษณะพิเศษของผู้นำมาแต่กำเนิด รวมถึงร่างกาย หลังสมอง พลังศีลธรรม และคุณลักษณะพิเศษอื่นๆ ที่โดดเด่นเป็นหลักให้ก้าวไปสู่ความเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่

2. คุณลักษณะพิเศษด้านบุคลิกภาพ สอดคล้องกับทฤษฎีคุณลักษณะ ครุฑมีคุณลักษณะพิเศษด้านบุคลิกภาพ มีความเชื่อมั่นในตนเอง สง่างามน่าเกรงขาม มีความช่างสังเกตใคร่รู้และแสวงหาคำตอบ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้นำที่ดีที่เป็นส่วนส่งเสริมให้การงานต่างๆ สำเร็จ ครุฑมีความเชื่อมั่นใจพลังอำนาจของตนเอง มีความช่างสังเกต สนใจใคร่รู้และแสวงหาคำตอบ นับเป็นคุณลักษณะของการเป็นผู้นำและผู้บริหารที่ดี ผู้นำที่ดีมักจะช่างสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาเป็นประโยชน์ในการทำงาน การบริหารงาน ตลอดจนแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้

3. คุณลักษณะพิเศษส่วนตัว ครุฑมีคุณสมบัติพิเศษส่วนตัวหลายประการที่ช่วยส่งเสริมการเป็นผู้นำที่ยอดเยียม มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดและกล้าหาญ สามารถใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหาได้ มีความกล้าหาญซึ่งเป็นคุณลักษณะของความเป็นผู้นำสูง มีความอดทน นอกจากนี้ครุฑยังมีความอ่อนน้อมต่อตนเองอันเป็นลักษณะของผู้นำที่ดีที่คนนิยมชมชอบและเป็นส่วนส่งเสริมให้หน้าที่การงานสำเร็จ อีกทั้งยังมีความมุ่งมั่นพยายามในการทำงานให้ลุล่วง เช่น ในคราวที่ต้องไปหาน้ำอมฤตซึ่งเป็นของวิเศษหายากและสามารถนำน้ำอมฤตมาได้แล้วสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำที่ดี

4. คุณลักษณะพิเศษด้านสังคม แม้ครุฑจะมีลักษณะความเป็นผู้นำที่แข็งแกร่ง น่าเกรงขามต่อผู้คนที่พบเห็น แต่มีคุณสมบัติที่ดีในการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นสูง มีความสามารถในการสื่อสารและใช้คำพูดที่ประนีประนอม อ่อนน้อมต่อตนเอง ครุฑยังเข้าถึงจิตใจผู้อื่น เช่น การใช้คำพูดที่อ่อนน้อมต่อผู้เป็นใหญ่เมื่อคราได้ต่อสู้กับพระอินทร์ จึงได้รับความเมตตาจากพระอินทร์ และพระนารายณ์ ซึ่งเป็นลักษณะของผู้นำที่ดี อันเป็นส่วนส่งเสริมให้งานสำเร็จอันสอดคล้องกับทฤษฎีคุณลักษณะ

5. คุณลักษณะพิเศษด้านอื่นๆ ครุฑเป็นผู้มีคุณธรรม รู้จักข่มใจไม่ยอมกลืนกินน้ำอมฤตซึ่งมีโอกาส ทำให้พระนารายณ์ตรีศวรรเสริญครุฑ เมื่อคราที่ครุฑไปหารามดาเพื่อขอเสบียงไปกินกลางทาง มารดาสอนให้ไปเที่ยวหากินตามริมฝั่งมหาสมุทร แต่กำชับมิให้กินพรหมณ์ ให้กินแต่ผู้ประกอบมิถิลลาชีพ เช่น ชาวประมง ครุฑก็รับคำมารดาด้วยดี ครุฑมีเมตตาต่อสัตว์ โดยยุติการจ้องเวรเลิกจับพญานาคเป็นอาหาร ซึ่งเป็นเรื่องในพุทธศาสนาฝ่ายมหายานที่สอนให้ไม่เมตตากรุณาต่อสัตว์ ครุฑยังมีความละเอียดถี่ถ้วนซึ่งมีวิถียารณแปลงเป็นงูอมพลังกายให้ครุฑ เมื่อครุฑได้รู้ความจริงก็มีความละเอียดจะวิ่งเข้ากองไฟเพื่อล้างบาป นับว่าครุฑเป็นผู้ที่มีคุณธรรม คุณธรรมนี้เป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อผู้นำหรือผู้บริหาร ผู้นำที่ยิ่งใหญ่แท้จริงนั้นใช้เพียงความสามารถแต่ขาดคุณธรรมก็ไม่สามารถจะนำพาผู้ได้ปกครองให้อยู่รอด คุณธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับผู้นำดังจะเห็นได้จากผู้นำที่ยิ่งใหญ่ที่ปรากฏและยังอยู่ในใจของคนทั่วโลกแม้ในปัจจุบันนี้ ที่ทรงตั้งมั่นปกครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อพสกนิกรของพระองค์ ดังพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ของปวงชนชาวไทย ซึ่งทรงนำคุณธรรมมาปกครองประเทศ นับเป็นคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่แท้จริง

จากผลการวิจัยเรื่อง *ครุฑ* : คุณลักษณะแห่งผู้นำนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมพร สมจิตโต (เอ็กซีคิวทีฟ) เรื่อง *ศึกษาคติความเชื่อเกี่ยวกับครุฑในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท* กล่าวถึงคุณลักษณะของครุฑว่า *ครุฑ* เป็นสัตว์พันธุ์ที่เป็น กิ่งเทพเจ้า กิ่งมนุษย์และกิ่งสัตว์ (นก) ที่เป็นนักรบผู้กล้าหาญและเป็นผู้รับใช้ชั้นดีหนึ่งของพระวิษณุเทพเจ้า ซึ่งสอดคล้องแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ คือ ทฤษฎีผู้ยิ่งใหญ่และทฤษฎีคุณลักษณะ ครุฑนับได้ว่าตรงตามทฤษฎีผู้ยิ่งใหญ่ที่ผู้นำถือกำเนิดมาด้วยความโดดเด่นเป็นพิเศษเหนือกว่าบุคคลอื่นหรือถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์เหมือนเทพบุตรในนิยาย เป็นลักษณะที่ติดตัวมาโดยกำเนิด แต่มีใช้ว่าครุฑถือกำเนิดมากตามทฤษฎีผู้ยิ่งใหญ่เพียงอย่างเดียว ครุฑยังเป็นผู้มีคุณลักษณะพิเศษอื่นที่ช่วยส่งเสริมความเป็นผู้นำได้อย่างยอดเยี่ยมอีกด้วย ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา หรือด้วยคุณธรรม นับว่าเป็นแบบอย่างของผู้นำในอุดมคติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับและต้องการในองค์กรต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผู้วิจัยหวังว่าการศึกษาเรื่องราวคุณลักษณะผู้นำของครุฑ จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้และพัฒนาตนเองสู่ความเป็นผู้นำได้ในยุคปัจจุบันนี้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยมีความสนใจและความตั้งใจเสนอเรื่องราวของครุฑในมุมมองที่แปลกใหม่ ซึ่งหวังว่าผู้ที่ได้ศึกษางานวิจัยนี้จะได้รับประโยชน์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับตนเองและสังคมได้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไปคือ เรื่องราวของครุฑนี้สามารถนำมาศึกษาวิจัยได้หลากหลายแง่มุม เพื่อนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องราวของครุฑอีกแง่มุมหนึ่งซึ่งอยากจะทำงานวิจัยต่อไป คือด้านคติความเชื่อเรื่องพลังอำนาจของครุฑที่มีอิทธิพลต่อคนในสังคมไทย เนื่องจากการศึกษาข้อมูลพบว่างานวิจัยเรื่องครุฑด้านคติความเชื่อในมุมมองของศาสนาและศิลปกรรม แต่ยังไม่มีการวิจัยที่เกี่ยวกับคติความเชื่อเรื่องพลังอำนาจของครุฑที่มีอิทธิพลต่อคนในสังคมไทย จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา กฤษณะเศรษฐี. (2556). *ครุฑ*. นนทบุรี : อิงค์ บีอินดี บุ๊คส์.
- ชินชญา จิตชนะกุล. (2545). *คติชนวิทยา*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- จินตจุฑา เจนสระสุ. (2560). *ศักดิ์สิทธิ์จริง! พญาครุฑตัวแทนแห่งพระเป็นเจ้าบนฟ้ากึ่งฟ้าและเป็นตัวแทนแห่งพระราชอำนาจ*. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2562 จาก <http://www.tnews.co.th/contents/300293>
- ธิดา มิตรกุล. (2527). *คติเรื่องครุฑจากศิลปกรรมแบบเขมรในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปดพิรตี. (2556). *ครุฑ สัญลักษณ์ของพระราชอำนาจและศักดิ์สิทธิ์*. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2562 จาก <https://www.keepitthai.com/node/7659>
- ปณนุช หวังดำรงทรัพย์. (2552). *การประดับครุฑที่ปรากฏในสมัยอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยมโดย เห็งพงศา. (2521). *ครุฑและนาคในวรรณคดีสันสกฤตและบาลี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาตะวันออก. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พระสมพร สมจิตโต (เอ็กกริมย์). (2557). ศึกษาความคิดความเชื่อเกี่ยวกับครุฑในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท. วารสารสถาบันวิจัย
พหุวัฒนธรรม. ปีที่1(2), 52-57
- พิมพ์ประกษา หน่อนันตา. (2555). ทฤษฎีภาวะผู้นำที่สำคัญ. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2562 จาก
<https://www.gotoknow.org/posts/385044>
- รุ่งอรุณ รังรองรัตน์. (2532). ภาวะผู้นำของผู้บริหารระดับสูงของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ส.พลายน้อย. (2554). *ครุฑยุคอนาคต*. กรุงเทพฯ : พิมพ์คำ.
- ส.พลายน้อย. (2552). *สัตว์หิมพานต์. (พิมพ์ครั้งที่4)*. กรุงเทพฯ : พิมพ์คำ
- สมัย จิตต์หมวด. (2554). *พุดติกรรมผู้นำ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สัตว์ในเทพนิยาย*. (ม.ป.ป.). นนทบุรี : ปิยะมิตร.
- สุวัฒน์ แสนขัติยรัตน์. (2559). การสร้างศิลปกรรมรูปครุฑ จากอดีตสมัยสืบสานสู่ปัจจุบันในภูมิภาคเอเชีย. วารสารวิถีสังคมมนุษย์.
ปีที่ 4(2), 129-154.
- supapich k. (2562). ความเชื่อสัญลักษณ์ พญาครุฑ กับสิ่งของในชีวิตประจำวัน. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2562 จาก
<https://horoscope.mthai.com/horoscope-highlight/14412.html>